

CARTEA DE PE NOPTIERĂ

Scriitorul englez PAUL BAILEY s-a născut la Londra, pe 16 februarie 1937. În 1953 a obținut o bursă de studii la Central School of Speech and Drama; între 1956 și 1964 a lucrat ca actor, iar în 1967 a devenit scriitor liber-profesionist. A fost Literary Fellow la universitățile Newcastle și Durham, iar după ce a primit în 1976 Bicentennial Fellowship a călătorit în America, unde a fost, între 1977 și 1979, Visiting Lecturer in English Literature la North Dakota State University. Printre distincțiile care i s-au acordat se numără E.M. Forster Award (1974) și George Orwell Prize pentru eseu „The Limitations of Despair”. Romanele sale mai cunoscute sunt *At the Jerusalem* (1967; trad. rom. 1996), care a obținut Somerset Maugham Award și Arts Council Writers' Award, *A Distant Likeness* (1973), *Peter Smart's Confessions* (1977), nominalizat la Booker Prize, *Old Soldiers* (1980; trad. rom. 1996), *Gabriel's Lament* (1986), nominalizat la Booker Prize, *Sugar Cane* (1993), *Kitty and Virgil* (1998; trad. rom. 2005), *Uncle Rudolf* (2002). A coordonat *The Oxford Book of London* (1995), iar scrierile sale mai includ piese pentru radio și pentru televiziune, două volume de memorii, *An Immaculate Mistake: Scenes from Childhood and Beyond* (1990) și *A Dog's Life* (2003), precum și două biografii, *An English Madam: the Life and Works of Cynthia Payne* (1982) și *Three Queer Lives: An Alternative Biography of Fred Barnes, Naomi Jacob and Arthur Marshall* (2001).

MARIUS CHIVU este critic literar și redactor-editor al revistelor *Dilema veche* și *Dilemateca*. A inițiat și coordonat volumul colectiv cu scop caritabil *Cartea cu bunici* (Editura Humanitas, 2007), este coautor al volumului *Povești erotice românești* (Editura Trei, 2007) și a mai tradus *Melancolica moarte a Băiatului-stridie*, de Tim Burton (Editura Humanitas, 2009).

Paul Bailey

Unchiul Rudolf

Traducere din engleză și note de
MARIUS CHIVU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție inițiată de Ioana Pârvulescu

Redactor coordonator al colecției: Mona Antohi

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Marieva Cătălina Ionescu

DTP: Denisa Becheru, Dan Dulgheru

Tipărit la S.P. „Bucureștii Noi“

Paul Bailey

Uncle Rudolf

© Paul Bailey, 2002

Originally published in the English language

by HarperCollins Publishers Ltd.

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BAILEY, PAUL

Unchiul Rudolf / Paul Bailey; trad. și note: Marius Chivu. –

București: Humanitas, 2009

ISBN 978-973-50-2500-7

I. Chivu, Marius (trad.)

821.111-31=135.1

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Pentru Norman și Cella Manea

„Menestrel hoinar eu sunt,
O arătare din zdrențe și peticeli...”
Cântat de Nanki-Poo în *The Mikado*
Versuri de W.S. Gilbert

„Urăsc opereta.”
György Ligeti, într-un interviu la radio

Ieri-dimineată m-am trezit cu vechile cuvinte pe limbă. Veniseră din nou, a treia oară anul ăsta. În primele momente după ce m-am dezmeticit, m-am auzit vorbind despre sânge, zăpadă și berze pe hornuri în limba pe care o lăsasem în urma mea. Frazele disperate nu aveau nici un sens, dar eu le înțelegeam semnificația.

— Tăceți, am spus cu voce tare în engleză. Duceți-vă înapoi unde vă e locul.

Dar unde era locul lor? Departe în copilărie, presupun, când aveam un tată și o mamă. Le rosteam pe când eram un băiețel pe nume Andrei, în țara pe care am părăsit-o la vârsta de șapte ani. Mai degrabă le îngânam, așa cum fac copiii. Da, îmi amintesc cum îngânam cuvinte despre zăpada care cădea și se așeza albind, îmi imaginam eu, întreaga lume.

— Nu există zăpadă în India și în Africa, mă corecta tatăl meu. Doar sus, pe crestele munților. Indienii și africanii care trăiesc în ținuturile joase nu o văd niciodată.

Îmi părea rău pentru indienii și africanii care trăiau la câmpie, pentru că pe mine mă încânta

să privesc fulgii de zăpadă căzând din cer și formând acel superb covor.

Tânărul dentist care m-a consultat în această după-amiază a comentat starea remarcabilă a dinților mei. A fost surprins că un bărbat de șaptezeci de ani avea dantura atât de bună. Gingiile mele se retrăseseră, desigur, era normal, și aveam ceva depuneri de tartru, dar altfel, din punct de vedere dentar, eram într-o formă de zile mari. Ca dovadă, mi-a arătat molarii sănătoși pe ecranul unui monitor cu circuit închis.

— Ați avut grijă de dumneavoastră, domnule Peters.

Nu i-am spus nici lui, nici soției sale, asistentă care mi-a curățat placa bacteriană, că pentru dinții mei puternici trebuia să-i mulțumesc unchiului Rudolf. Povestea li s-ar fi părut absurdă. Totuși este adevărată.

— Andrew, mi-a spus unchiul meu (Andrei devenise Andrew pe peronul gării Victoria în seara de 23 februarie 1937, la numai câteva minute după sosirea mea). Andrew, mi-a spus el la micul dejun a doua zi, aia la care te holbezi este pâine prăjită arsă. Pune gem sau întinde niște unt pe ea dacă vrei, numai mănânc-o. Vreau să te aud cum o ronțai.

— Da, unchiule, am răspuns conștiincios, deși eram uluit.

Tata mă sfătuisese să ascult orice-ar zice unchiul Rudolf.

Am mușcat din pâinea înnegrită.

— Bravo, Andrew. Continuă să ronțai.

Mă întrebam dacă nu cumva era nebun. Aveam doar șapte ani, dar știam deja câte ceva despre nebunie. Odată era un bărbat care stătea deseori la poarta judecătoriei unde tatăl meu era șef de birou și striga că nu există altă judecată decât cea a lui Dumnezeu. Justiția umană era un miraj, o fantomă, proclama el. Acest bărbat, care avea o barbă până la genunchi – „pentru a ascunde eterna rușine“ –, era considerat un lunatic inofensiv. Nu era nimic periculos în comportamentul lui, mă tot asigura tata. Trebuia să-mi fie milă de el. Trebuia să-mi fie milă de toți cei ca el.

Trebuia să-mi fie milă și de unchiul Rudolf? Îmi zâmbea în timp ce eu continuam să ronțai, dar privirea lui nu era a unui nebun. Nu, nu era unul dintre sufletele acelea nefericite despre care tata mă avertizase.

— Am mâncat prima oară pâine prăjită arsă, Andrew, învățat de un negru cu zâmbet strălucitor într-un loc ciudat numit Hollywood. Mi-am exprimat admirația față de dinții lui uimitor de albi și mi-a spus că secretul este pâinea prăjită arsă. O mâncase așa toată viața, și așa o mâncașeră și părinții săi.

Unde era locul ăsta ciudat? l-am întrebat pe unchiul meu.

— Probabil că ești singurul băiat din lume care nu știe unde este Hollywoodul. Este în America, Andrew. În California, mai exact. Este casa lui Mickey Mouse și a lui Donald Duck. Este locul unde se fac filmele de cinema. Am fost acolo

acum câțiva ani ca să joc – mai degrabă ca să cânt – în rolul lui Barinkay din *Voievodul țiganilor**. Filmul nu a fost niciodată terminat. Mi-au dat banii și m-am întors în Europa, mai trist și mai bogat. Mă privești neîncrezător și ți se răcește ceaiul.

Știam că unchiul meu fusese un cântăreț faimos – tot orașul știa –, dar această discuție despre Hollywood mă depășea.

— Ai văzut vreodată un film, Andrew?

— Nu, am mărturisit. Mama** crede că trebuie să fiu ferit de cinema până mai cresc.

— Așa zice? E foarte strictă în credința ei, dacă îmi amintesc bine.

— Da, unchiule.

— Te duc la film azi, dar numai dacă îți mănânci pâinea prăjită și dacă îți bei ceaiul. Meriți o recompensă după o călătorie așa de lungă.

Acum mestecam cu un scop și îmi goleam ceașca.

— Unde este, unchiule? Poți să-mi spui?

— Ca să fiu sincer, nu. Aș vrea să pot. Mama ta este în siguranță undeva, atâta îți pot spune.

În siguranță. Undeva. În gura unchiului Rudolf, cuvintele erau consolatoare. Vechile cuvinte, desigur.

Încerc oare să evit amintirea celei de-a doua copilării? Altminteri, mă întreb, de ce aș scrie

* Operetă de Johann Strauss-fiul (1825–1899), care a avut premiera în 1885.

** Rostite de Andrei/Andrew, cuvintele „mamă” și „tată” apar în original în limba română.

acum despre viața mea cu Rudolf Peterson, născut Rudi Petrescu? Astăzi, întorcându-mă pe jos cei opt kilometri de la dentist, cu pasul meu sprinten, pe o ploaie ușoară, mi-am dat seama că la plecare salutasem recepționera în română. La revedere*; acestea fuseseră ultimele cuvinte adresate și tatălui meu, suspinând în timp ce trenul se pregătea să părăsească Gare du Nord din Paris, în dimineața zilei de 23 februarie 1937. Am continuat să-i fac semne cu mâna până când nu ne-am mai putut vedea unul pe altul. Deși eram trist din cauza despărțirii, nu știam din fericire nimic despre iminentul lui plan de a dispărea.

— Unchiul tău va avea grijă de tine, Andrei. Doar pentru o vreme: câteva săptămâni, cel mult câteva luni. Mai mult nu, dragule, îți promit. Va fi ca o vacanță pentru tine. Rudi e un tip amuzant, te va face să râzi. Are poveștile la degetul mic.

Tata m-a încredințat unui conductor cu care s-a înțeles în franceză și prin câteva semne. Omul îl asigura că pricepe ce are de făcut, mormăind *Oui, Monsieur* și *Je comprends***, iar la final *Merci beaucoup, Monsieur**** în timp ce primea francii întinși de tatăl meu. Trebuia să mă ducă pe mine, *petit***** Andrei – Andrei, Andrei, repeta tatăl meu – la maestrul Rudolf Peterson, care își va aștepta nepotul pe peronul gării din Londra. Apoi, tata a scos din buzunarul interior al celui

* În română, în original.

** Da, domnule; înțeleg (*fr.*).

*** Mulțumesc mult, domnule (*fr.*).

**** Micuțul (*fr.*).

mai bun palton al său o fotografie cu unchiul meu îmbrăcat, cred, ca un pirat, cu o bandană pe cap, purtând cercei mari în urechi și iatagan la curea. Tata l-a implorat pe conductor să cercezeze cu atenție fața actorului și nimic mai mult. Bărbatul a dat din cap și a zâmbit. Maestrul, a insistat tatăl meu, va purta haine normale. Nu *très ordinaires**, dar *ordinaires*. Fără cercei, fără spadă. Bărbatul încuviința convins și continua să zâmbească.

— La revedere, tată**, am reușit să spun, deși teama și emoția mă gătuiau.

Nu-mi doream vacanța asta. Voiam să stau cu tatăl și cu mama mea, de care nu fusesem niciodată despărțit. În același timp însă, voiam să-l cunosc pe faimosul meu unchi Rudolf, să ascult poveștile pe care le avea la degetul mic, să-l pun să-mi cânte.

Prin vene îmi curge sânge de evreu, dar nu pot să spun cu certitudine cât anume. Să fie o treime, un sfert sau jumătate? Poate a șaisprezecea parte sau mai puțin? Va putea fi vreodată cuantificat sângele unui om – să se poată spună, cu certitudine, că picăturile acelea sunt nordice, celelalte galice, unele latine, altele tătare? Originile sângelui meu nu au fost cuantificate încă, dar știu sigur că o parte din el este evreu.

* Foarte obișnuite (*fr.*).

** În română, în original.